

Moeilijk van makkelijkheid...

Wat losse woordjes lezen kunnen doen

Marianne Rietveld

Marit, 3.9 jr. komt huppelend het garagepad op. Ze staat stil bij het raam, legt haar hand boven haar ogen en 'gluurt' naar binnen. Ze ontdekt mij en zwaait stevig heen en weer met haar vrije hand. Ik zwaai natuurlijk terug en als vanzelf gaat dat vergezeld met een grote glimlach. Wat een vrolijke eerste ontmoeting. Ze ziet mij opstaan om naar de voordeur te lopen, maakt aanstalten om datzelfde te doen en komt dan weer terug naar het raam. Legt haar hand weer boven haar ogen. Ze focust zich op iets, ik zie haar lippen bewegen, een klein fronsje ontstaat tussen haar ogen, haar lippen bewegen nog een keer en dan volgt ontspanning in haar gezicht. Ze draait zich lachend om naar haar moeder en ik hoor haar zeggen, wijzend naar een doosje ZijnsWijzers: 'Daar staat ZijnsWijzers (of ze de S die tussen Zijn en Wijzer staat ook uitspreek hoor ik niet zo goed) en blij huppelt ze naar de voordeur. Als ik de deur open doe zie ik een stralende Marit voor me staan...

Alle hoogbegaafde kleuters leren zichzelf lezen...

FEIT OF FICTIE?

Marit had al vroeg interesse in letters. Omdat ze de oudste van het gezin is vonden ouders dat heel gewoon en gingen mee in de behoeften van Marit. Ze las op haar eigen manier al vroeg voor aan haar poppen en knuffels. Dat deed ze met de boekjes die ouders 's avonds aan haar voorlezen. In het begin maakte ze er haar eigen verhaal van wijzend naar de plaatjes. Later las ze letterlijk wat er stond.

Tenminste... Daar leek het op. Maar het goede geheugen, dat we veel bij hoogbegaafdheid zien, helpt dan een handje. Woordbeeldherken-

ning zorgt ervoor dat het woord als een plaatje opgeslagen wordt en doet voorkomen alsof we een echte lezer naast ons hebben zitten. In feite horen we het reproduceren van het opgeslagen (woord)plaatje. De klank-tekenkoppeling p - oe - s naast het plaatje van een poes wordt als poes opgeslagen. Het geheugen doet de rest. Dat is waar veel ouders denken dat hun kleuter of peuter al echt leest, want het zijn de woorden die er staan en 'gelezen' worden. Dit is natuurlijk wel een begin van de grote belangstelling voor letters, woorden en boeken die er uiteindelijk voor zouden kunnen zorgen dat kleuters

'echt' gaan leren lezen. Voorlezen vergroot zeker de interesse voor taal.

Marit is in dit voorbeeld één van de kinderen die zichzelf heeft leren lezen. De moeilijke combinatie van klanken bij het lezen van ZijnsWijzers heeft ze zichzelf al eigen gemaakt. Ze leest dus ook gewoon al boekjes. Hoe? Door in haar hoofd te spellen en daarna het woord hardop te lezen. Zo leest ze haar jongere babyzusje voor, hoor ik later van moeder.

Niet alle kleuters of peuters met een ontwikkelingsvoorsprong leren zichzelf al op jonge leeftijd lezen. Laat dat geen checkpunt zijn richting wel of niet hoogbegaafd zijn. Het is natuurlijk wel een signaal dat er ergens grote belangstelling voor is.

De uitspraak dat alle hoogbegaafde kleuters zichzelf leren lezen kan dus naar het rijk der fabelen. Fictie dus. Het komt wel meer dan gemiddeld voor maar de – altijd- factor mag eraf.

VERBAAL STERK

Naast de grote woordenschat die we vaak zien bij kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong zien we ook het bijzondere gevoel voor humor wat maakt dat ze kunnen genieten van taal-

grapjes (zie mijn vorige bijdrage in Signaal over humor bij hoogbegaafden). Het gegeven dat taal iets is waar je mee kan spelen, is hierdoor al vroeg ontdekt.

De interesse voor taal wordt zeker gestimuleerd door veel voor te lezen en met het kind in gesprek te gaan. Te vertellen wat je ziet, wat je doet. Dat de taal gebruikt wordt die we dagelijks gebruiken, spreekt voor zich. De toet-toet is uit den boze. We noemen het een auto. En de woef-woef is gewoon een hond. De hond blaft en dat klinkt als woef. Zo helpen we kinderen de juiste taal toe te kennen aan voorwerpen of personen/dieren. Die taal lezen ze weer terug in de boeken. Dan is er duidelijkheid omtrent een plaatje dat ze zien. Dat is een hond, dat is een poes.

EXTRA UITDAGING

De kleuter die al leest, hoogbegaafd of niet, heeft behoefte aan uitdaging op leesgebied. En dat is op zich al een uitdaging. Het vinden van boekjes die ook bij de emotionele leeftijd passen is vaak een zoektocht, hoewel steeds meer bibliotheken daar voorzienend in zijn.

De titel van dit artikel is 'Moeilijk van Makkelijkheid'. De boekjes die we de beginnend lezende kleuter geven zijn vaak vormgegeven op

Moeilijk van makkelijkheid...

Wat losse woordjes lezen kunnen doen

kleuterniveau. Dat spreekt aan en nodigt onze nieuwsgierige onderzoekers uit om te ontdekken waar het boekje over gaat. Wat we veelal zien zijn losse woorden zonder voegwoorden. We vermoeden dat de kleuter gestimuleerd wordt het verhaal te lezen. De ontbrekende voegwoorden nodigen de kleuter uit er zijn eigen verhaal van te maken. Daar ben ik groot voorstander van, dat creatieve brein aanzetten tot actie. De andere kant van het missen van voegwoorden kan zijn dat de kleuter zo gefocust is op het lezen van het verhaal dat het verwarrend is dat er, al lezend, helemaal geen verhaal ontstaat, maar dat het losse woorden zijn.

Dan is het moeilijk van makkelijkheid. Waar mee ik zeker niet wil zeggen dat deze boekjes, zoals de serie van 'Piep, ik voel me' niet aangeboden mogen worden. Ik ben fan van deze serie en zet ze veelvuldig in bij de lezende peuters en

kleuters binnen mijn praktijk.

Het fijne van deze serie zijn de creatieve verwerkingsopdrachten, het terugvragen van het verhaal aan de hand van over-

zichtelijke vragen achterin met verwijzingen naar bladzijden waar het antwoord te lezen is. Kleuters analyseren het verhaal, verwerken het 'des kleuters' door handelend bezig te zijn en hebben op deze manier een waardevolle activiteit rondom lezen.

SIGNALLEN VAN DYSLEXIE BIJ KLEUTERS

Samen met Terry van der Beek van de Dyslexie-Express, www.dyslexie-express.nl, heb ik gekeken of er al op jonge leeftijd signalen zijn die zouden kunnen wijzen in de richting van dyslexie.

Een belangrijke vraag is of we te maken hebben met een potentieel dyslectische kleuter als het eerder op gang komen van het leesproces, iets dat we verwachten te zien bij hoogbegaafdheid, uitblijft?

Wat feitjes:

- ♥ Het spiegelen van letters komt minder voor bij hoogbegaafde kleuters.
- ♥ Visuele woorden worden niet geautomatiseerd. Als het schrijven op gang komt, schrijven ze vaak heel lang fonetisch. Het is van het grootste belang lezende kleuters mee te nemen met de spellingslessen.
- ♥ Hoogbegaafden lezen relatief vaak wat anders dan dat er staat. Poes als kat, vader als papa ... Ze lezen dan wel hetzelfde onderwerp of voorwerp maar gebruiken een

ander woord omdat er nu eenmaal een grote woordenschat aanwezig is.

- ♥ Bij het fonemisch (red: fonemisch bewustzijn staat voor 'het bewustzijn van klanken in woorden' en bestaat onder meer uit analyseren (hakken), synthetiseren (plakken) en vaardigheden rondom letters) manipuleren van woorden zie je dat dit bij kleuters waar wellicht van dyslexie sprake zou kunnen zijn erg lastig gevonden wordt;

- ♥ Je wisselt 1 letter in een woord, wat wordt dat woord dan? P-A-N: de -a- van pan vervangt je door een -i-, wat wordt het woord dan? P A N wordt P I N)

- ♥ Een letter verankert als je hem in zoveel mogelijk combinaties tegenkomt. Dyslecten zien, voelen en horen de subtiele verschillen bij de positie van een letter: De -P- van opa klinkt en voelt

anders dan de -P- van poes. Dat maakt onzeker en vertraagt het leesproces.

- ♥ Omdat er al lezend directe woordbeelden ontstaan (zoals eerder te lezen is), er weinig aandacht aan het analyseren en synthetiseren gegeven wordt (want de kleuter leest al dus weet het al..?), kan het zijn dat de kleuter, of later een ouder HB kind, al ver scoort op de Avi toetsen maar met spellen achter blijft bij wat verwacht wordt.

Moeilijk van makkelijkheid...

Wat losse woordjes lezen kunnen doen

Goede lezers zijn niet altijd goede spellers. Goede spellers zijn wel altijd goede lezers, aldus Terry.

De conclusie is eigenlijk dat het in de praktijk heel moeilijk is om tekenen van dyslexie bij kleuters op te vangen. Bovenstaande signalen zouden helpend kunnen zijn om in ons achterhoofd mee te nemen.

Laten we de kleuter vooral volgen bij dat wat hem blij maakt rondom lezen. Het talent woordkunstenaar, creatieve denker zal zich zeker veelal laten zien. Laten we die talenten positief waarderen omarmen en vooral stimuleren. En genieten van de voorlees-skills van de lezende kleuter.

Plezier in lezen is een eerste voorwaarde om op een dieper level van het lezen te komen.

WAAR GEBEURD:

Onze jongste dochter was zo'n kleuter die zichzelf heeft leren lezen ver voordat ze daar op school mee zouden beginnen. De fascinatie voor letters, de honger naar informatie en de nieuwsgierigheid naar de wereld om haar heen hebben haar gevoed om in de boeken te duiken. Want daar stond informatie die in haar nieuwsgierigheid kon voorzien. Al vroeg bezochten wij wekelijks de bibliotheek. Zodra we één voet over de drempel van de bibliotheek hadden gezet, was ze weg en hoorde je haar niet meer. Wat op zich al heel bijzonder was ...

Op een ochtend, ze was toen 7 of 8 jaar, kwam ze bedremmeld, en met verhoogde hartslag van opwinding, beneden met de mededeling dat er nu echt een heel groot probleem was. Dat we binnenkort zouden moeten verhuizen! Toen ik verbaasd vroeg waar deze conclusie zo op de vroege ochtend vandaan kwam, sprak ze de legendarische woorden; 'Ik heb nu echt alle boeken uit de bieb gelezen dus we moeten verhuizen zodat ik in een nieuwe bibliotheek nieuwe boeken kan gaan lezen'...

Nu nog, ze is inmiddels 29, leest ze altijd minstens drie boeken tegelijk, het liefst in het Engels en is haar gevoel voor taal een groot goed voor de mensen om haar heen die studie-gereleerd een perfect kloppend verhaal moeten aanleveren, en zal ik haar nooit ontmoeten zonder een papieren boek én een e-reader bij zich. 'Op mijn nachtkastje ligt ook nog een boek'...

Leef het voor... Want kinderen doen wat je doet en niet wat je zegt...

Ik wens je veel mooie reizen bij het lezen van jouw boek.

Marianne Rietveld

www.dewijswijzer.nl

